

Л. М. АЛЕКСЕЄНКО
Д. В. ГАЛЕЦЬКА

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У статті наведено теоретичні узагальнення та визначено вирішення наукових проблем щодо сутності та природи функціонування сучасних валютних ринків, валютних операцій комерційних банків, а також внесено пропозиції щодо підвищення ефективності організації діяльності банків на валютному ринку України. Найдинамічнішим та консолідуючим сектором міжнародних економічних відносин стали валютні ринки, які на сьогоднішній день за своїми обсягами, кількістю операцій та колом учасників не мають аналогів у світі. Основними суб'єктами валютного ринку виступають комерційні банки, які відіграють роль інститутів цього ринку.

Ключові слова: валюта, валютні відносини, валютні операції, валютний ринок, валютна система.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ВАЛЮТНОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ

В статье приведены теоретические обобщения и определены решения научных проблем относительно сущности и природы функционирования современных валютных рынков, валютных операций коммерческих банков, а также внесены предложения по повышению эффективности организации деятельности банков на валютном рынке Украины. Самым динамическим и консолидирующим сектором международных экономических отношений стали валютные рынки, которые на сегодняшний день за своими объемами, количеством операций и кругом участников не имеют аналогов в мире. Основными субъектами валютного рынка выступают коммерческие банки, которые играют роль институтов этого рынка.

Ключевые слова: валюта, валютные отношения, валютные операции, валютный рынок, валютная система.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF BANKING ACTIVITY IN THE FOREIGN EXCHANGE MARKET OF UKRAINE

The article presents a theoretical summarizing and solving of scientific problems of the essence and functioning of the modern nature of currency markets, foreign exchange transactions of commercial banks have been defined, and suggestions for improving the efficiency of the activities of banks in the foreign exchange market of Ukraine were made. The most dynamic and consolidating sector of international economic relations have become the currency markets, which are currently in scope, number of transactions and number of participants and have no analogues in the world. Prospects of development currency banking operations are largely dependent on the current system of economic regulation and the ability of commercial banks themselves to adapt to the external regulatory environment. The main subjects of the foreign exchange market are the commercial banks, which play the role of institutions in this market.

Keywords: currency, currency relations, foreign exchange, currency market currency system.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сучасності ефективно організована банківська система є запорукою сталого економічного зростання і відіграє важливу роль в сучасних умовах і подальшому розвитку економіки кожної держави. Як важливий інструмент грошово-кредитного регулювання економіки, банківська діяльність сприяє мобілізації та використанню грошових ресурсів, забезпечує виконання фінансових зобов'язань, визначає динаміку інвестиційного процесу.

В Україні міжнародні валютні кризи і зниження курсу національної валюти стали причиною багатьох проблем на валютному ринку. Процес його формування та розвитку потребує не тільки осмислення і оцінки змін, які на ньому відбуваються в контексті еволюції світової валютної системи, але й використання механізмів та інструментів світового валютного ринку в українській практиці.

Цілком очевидно, що діяльність комерційних банків на валютному ринку ставить перед економічною наукою низку складних проблем, які потребують наукового осмислення та практичного вирішення, тому дана тема дослідження є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, де започатковано розв'язання даної проблеми. Багато вчених у своїх працях торкалися розгляду питання теорії банківської діяльності на валютному ринку, зробили внесок у розвиток банківської теорії на основі вивчення механізму банківської системи. Дзюблюк О.В., Пруський О.С. та ін. [11] розглядали поняття банківської системи на валютному ринку України. Суть регулювання банківської діяльності на валютному ринку України розкрита в працях Паласевича М., Міщенко В., Пасічника В., Реверчука С., Кльоба Л., Д'яконова І., Яременко О. [7].

Перш ніж розглянути питання проблеми і перспективи розвитку банківської діяльності на валютному ринку України необхідно дослідити сутність валютного ринку як місця, де здійснюються ці операції. Отже, незважаючи на тривале існування валютного ринку, ще з середніх віків, коли почали розвиватися валютно-обмінні операції в їх сучасному розумінні та почав формуватися валютний ринок як система валютних відносин у XIX ст., до сьогодні не існує однозначного тлумачення даного поняття [6, с. 6–9].

Метою статті є визначення проблем та перспектив розвитку банківської діяльності на валютному ринку. Також завданням є визначення перспективи розширення асортименту та підвищення дохідності валютних операцій комерційного банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-який комерційний банк повинен здійснити розробку ефективної програми управління банківськими ризиками, реалізація якої в поєднанні з постійною модифікацією розроблених технологій оцінки і регулювання ризиків дозволить банку зміцнити свої позиції на валютному ринку України, забезпечити рентабельну роботу та відповідати стандартам надійності і ліквідності. Банки зобов'язані намагатися створити комплексну систему ризик-менеджменту, яка забезпечувала б надійний процес виявлення, оцінки, контролю та моніторингу всіх видів ризику на всіх рівнях організації, у тому числі з урахуванням взаємного впливу різних категорій ризиків, а також сприяла б вирішенню питання конфлікту завдань між необхідністю отримання доходу та мінімізацією ризиків [12].

У 2012 році комерційні банки зіткнулися з такою проблемою, як утримання стабільного валютного курсу (в т.ч. за рахунок інтервенцій і адміністративних важелів), що дещо послабило девальваційні очікування і сприяло поверненню ресурсів в банківську систему. Згідно з даними НБУ, обсяг золотовалютних резервів країни на початок 2012 року склав 31,8 млрд дол. США при середньомісячному обігу міжбанківського валютного ринку за останній рік на рівні 28,4 млрд дол. США [5, с. 15–21].

Динаміка монетарної бази була несуттєвою, а її обсяг на початок січня 2012 року склав 229,9 млрд грн. У 2011 році застосування методів монетарного стимулювання економічного зростання носило обмежений характер, а рівень перерозподілу ресурсів покращився (швидкість обігу грошей практично порівнянна з докризовими показниками), що може стимулювати фінансовий сектор нарощувати обсяг кредитування реального сектора (скоротивши при цьому рівень спекулятивних інвестицій). Облікова ставка НБУ змінилася і на поточний момент становить 7,5%. За останній рік обсяг грошової маси (грошовий агрегат М3) збільшився на 14%, тоді як приріст готівки поза банками (М0) у зазначеному періоді склав лише 5,3%. Позитивною була динаміка кредитного і депозитного портфелів банків [2].

На сьогодні ситуація на валютному ринку країни залишається відносно стабільною (незважаючи на волатильність світових фінансових ринків). Разом з тим, враховуючи високу експорто- та імпортозалежність економіки країни, а також високий рівень валютної складової в балансі банківської системи, зовнішні і внутрішні події можуть мати значний вплив на фінансовий стан банківського сегмента (у разі істотних курсових коливань), а також послабити фінансові можливості НБУ з підтримки стабільності національної грошової одиниці.

Перспективи розвитку банківських валютних операцій значною мірою залежать від наявної системи економіко-правового регулювання, а також здатності самих комерційних банків пристосовуватися до зовнішнього регулятивного середовища, в якому вони функціонують. З метою усунення недоліків, що мають місце у державному регулюванні

банківської діяльності у сфері валютних операцій необхідно активізувати зусилля щодо впровадження економічних засобів регулювання, систематизувати законодавство з питань валютно-банківського регулювання, зокрема провести його консолідацію та кодифікацію; внести зміни у діючий режим правового регулювання, створити сприятливіші умови для залучення до комерційних банків коштів фізичних осіб у іноземній валюті; переглянути наявну систему санкцій, що застосовуються до уповноважених банків за порушення валютного законодавства.

Для збереження умов стабільного функціонування валютного ринку і забезпечення позитивного впливу курсової політики на економіку та макроекономічні чинники необхідно здійснити комплекс заходів державної економічної політики щодо:

- державного стимулювання та підтримки українського експорту;
- державного стимулювання прямих іноземних інвестицій і створення сприятливого інвестиційного середовища;
- формування системи ефективного управління зовнішнім державним боргом і зменшення витрат на його погашення та обслуговування.

В цілому можна стверджувати, що центральний банк є найдієвішим органом регулювання валютних відносин в країні, що лише підкреслює його значення в сучасній системі регулювання економіки відкритого типу. При цьому однією з головних переваг такої моделі регулювання є те, що центральний банк має найкращі можливості здійснювати його комплексно, системно, що обумовлено наявністю в його розпорядженні інструментів різного характеру й типу [10, с. 25–29].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки. Перш за все, необхідна підтримка строкового сегменту валютного ринку з боку органів влади, які сприятимуть зміцненню довіри до строкових валютних інструментів. Значного імпульсу розвитку строкового ринку надали б скоординовані дії Національного банку України, Державного комітету фінансового моніторингу, податкових органів, науковців, фахівців бірж і комерційних банків. Необхідно також створити інфраструктуру строкового ринку за цивілізованими стандартами, підкріплену адекватною законодавчою базою. Крім цього, держава в особі Національного банку може стати активним учасником такого ринку, підвищуючи, з одного боку, довіру до нього, а з іншого – укладаючи ті чи інші угоди, опосередковано демонструючи свої довгострокові наміри та бачення подальшого розвитку національного валютного ринку.

Список використаних джерел

1. Мелих О. А. Валютно-курсова політика та її вплив на фінансову безпеку держави / О. А. Мелих // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 8. – С. 50–56.
2. Нідзельська І. Гнучкий режим курсоутворення: можливі наслідки для економічного розвитку України / І. Нідзельська // Банківська справа. – 2012. – № 1. – С. 45–50.
3. Олексюк Б. Проблеми курсоутворення в Україні / Б. Олексюк // Сучасність. – 2010. – № 11. – С. 85–90.
4. Рогач Ф. До системи валютних курсів / Ф. Рогач // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 4. – С. 56–61.
5. Шеломков В. Валютні операції в умовах кризи / В. Шеломков // Дебет-Кредит. – 2012. – № 51–52. – С. 15–21.
6. Щербакова О. Валютна політика Національного банку України / О. Щербакова // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 6. – С. 6–9.
7. Дахно І.І. Світова економіка : [навч. посібник] / Дахно І.І. – К. : ЦНЛ, 2006. – 320 с.
8. Основні засади грошово-кредитної політики на 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zn.ua/>
9. Береславська О. Курсова політика в Україні: тенденції та перспективи / О. Береславська // Вісник НБУ. – 2011. – № 2. – С. 10–15.

10. Боришкевич О. Світовий валютний ринок: стан та динаміка / О. Боришкевич // Вісник НБУ. – 2011. – № 3. – С. 25–29.

11. Дзюблюк О.В. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку / О.В. Дзюблюк, О.С. Пруський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 296 с.

12. Пруський О.С. Проблеми становлення валютних відносин в Україні в перехідний період / О.С. Пруський // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль : Економічна думка, 2005. – Вип. 10. – С. 245–259.

УДК 336

Т. В. ГАНУЩАК

ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано методи оцінки фінансової безпеки підприємства. Запропоновано інтегральний показник фінансової безпеки підприємства. Для розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки підприємств враховувалися комплексні показники, які відображають фінансовий стан підприємств, зокрема наступні: ефективність (неефективність) майнового стану, рентабельність (нерентабельність), ліквідність, платоспроможність (неплатоспроможність), фінансовий стійкий (нестійкий) стан, ділова активність (затухання). Більшість вчених не виділяють майновий стан як елемент забезпечення фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, методи, підприємство, коефіцієнт кореляції Кендала, майновий стан, платоспроможність, ділова активність, рентабельність, фінансова стійкість.

ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОКАЗАТЕЛЬ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье проанализированы методы оценки финансовой безопасности предприятия. Предложен интегральный показатель финансовой безопасности предприятия. Для расчета интегрального показателя финансовой безопасности предприятий учитывались комплексные показатели, отражающие финансовое состояние предприятий, в частности следующие: эффективность (неэффективность) имущественного состояния, рентабельность (нерентабельность), ликвидность, платежеспособность (неплатежеспособность), финансовое устойчивое (неустойчивое) состояние, деловая активность (затухание). Большинство ученых не выделяют имущественное положение как элемент обеспечения финансовой безопасности.

Ключевые слова: финансовая безопасность, методы, предприятие, коэффициент корреляции Кендала, имущественное положение, платежеспособность, деловая активность, рентабельность, финансовая устойчивость.

THE INTEGRAL INDICATOR OF FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISE

The methods for evaluating financial security of enterprise were analyzed in this article. The integral indicator of financial security of enterprise is offered. The method of analysis based on the calculation of the integral index, given the scientific method of system analysis was proposed. A separate indicator of financial condition affects the financial security of the management subject. To calculate the integral indicator of financial security of enterprises considered comprehensive indexes which reflect the financial condition of enterprises, including the following: effectiveness (ineffectiveness) status, profitability (unprofitability), liquidity, solvency (insolvency), financially stable (unstable) state business activity (attenuation). The most scientists do not allocate property status of as part of financial security.

Keywords: financial security, the methods, the enterprise, the correlation coefficient Kendall, property status, solvency, business activity, profitability, financial stability.

Постановка проблеми. В умовах модернізації вітчизняної економіки актуальним є питання оцінки фінансової безпеки підприємств. Виходячи з того, що фінансова безпека – це насамперед стан захищеності ресурсів підприємства, важливою складовою якого є фінансовий стан, слід вважати його показники та тенденції їх змін можливими для використання як індикатори фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Дані аналізу фінансової безпеки підприємства необхідні для визначення конкурентоспроможності підприємства на ринку, дають можливість визначити рейтингову шкалу розвитку підприємств однієї галузі в конкретному регіоні, забезпечують інформацією для визначення